

Läsnäolon uudet mahdollisuudet

Sureminen ja muiston kunnioittaminen internetissä

Turun yliopisto
University of Turku

29.3.2012. Jyväskylä
Anna Haverinen, FM
Digitaalinen kulttuuri, Turun yliopisto
anna.haverinen@utu.fi

Kuolemanrituaalit verkossa

- Ilmiö saanut alkunsa Yhdysvalloissa n. Vuonna 1996 (esim. www.virtual-memorials.com)
- Sukua *mediasuremiselle* (ks. mm. Johanna Sumiala 2010, sekä Sumiala & Tikka 2011)
- Suomeen noin 2006-2007 Jokelan ja Kauhajoen ammuskelujen jälkeen nuorten omaksumana tapana
- Ensimmäinen *suomalainen virtuaalimuistomerkkisivusto* 2009-2010(www.muistopaikka.fi), aiemmin jo virtuaalikynttiläsivusto vuodesta 2001 saakka
- ***Sekä yksityisiä että julkisia paikkoja*** muistella, kertoa, surra ja ilmaista osanottonsa

Kuolemanrituaalit verkossa

- Erilaisille palveluille kysyntää (myös maksullisille, usein yleishyödyllisiä tai hyväntekeväisyyteen liittyviä)
- Virtuaalinen tuen osoitus (keskustelupalstat, virtuaalikynttilät ja kappelit, sosiaalisen median kautta tapahtuva tiedottaminen)
- Kollektiivisen tuen puute, tarve yhteisöllisyyteen
- Helppous, nopeus, saatavuus, (anonyymius?)
- Suru ei kosketa vain lähiomaisia

Netti on luonnollinen media kanava kollektiivista surua ja osoittaa kunnioitusta esimerkiksi työyhteisössä. Julkisesti toteutettuna se on helppo tapa kunnioittaa jonkun omasta mielestä tärkeän henkilön muistoa, vaikkei tämä olisi henkilökohtaisesti tuttu. Lähipiirissä se on helppo ja mielekäs tapa jakaa muistoja. (kyselyvastaus 28.9.2011, mies 42v.)

TUTKIMUSAINEISTO

- *Vain yksityisten ihmisten muistomerkkejä heidän omille läheisilleen*
- Tutkimusnäkökulmana ilmiö kokonaisuutena: kuinka internetiä hyödynnetään kuolema- ja sururituaaleissa
 - Virtuaaliset muistomerkkisivustot (esim. Memory-Of.com, Virtual Memorials.com)
 - Sosiaalisen median palvelut (YouTube, Facebook, MySpace, Twitter, blogit)
 - Reaaliaikaiset verkkopelit (esimerkitapauksina World of Warcraft, Second Life)
- Aineisto koottu etnografisen havainnoinnin, kyselyjen (150kpl), haastattelujen (55) sekä autoetnografian avulla Suomessa, Yhdysvalloissa sekä Isossa-Britanniassa 2007-2011
- ***Virtuaalisten rituaalien muodostuminen***

Tutkimusaineiston jakaantuminen

Intentional memorials:

Läheisten tietoisesti muodostamat virtuaaliset muistomerkit: virtuaalimuistomerkkisivustot, virtuaalihautausmaat, muistovideot, kokoontumiset ja muistoseremoniat virtuaalitiloissa (mm. online-verkkopelit)

Unintentional memorials:

Edesmenneen virtuaaliaktiivisuuden ympärille muodostunut toiminta: sosiaalisten medioiden profiilisivut, verkkopäiväkirjat, kotisivut, edesmenneen luomat (Youtube-)videot..

Intentional Memorials

- Tietoisesti luodut muistamiseen, kunnioittamiseen ja suremiseen tarkoitettut virtuaalitalat
 - Memorialisoidut profiilit, muistoryhmät ja -sivut, muistomerkkisivustot, muistovideot, muistoblogit..
- Tietoisesti järjestetyt (rituaaliset) kokoontumiset virtuaalitaloissa
 - virtuaalihautajaiset ja muistotilaisuudet
 - tilaisuuksista yleensä luodaan video (jaetaan esim. YouTubessa)

Esim. Muistovideo (World of Warcraft)

<http://www.youtube.com/watch?v=x74pKTGB6WM&feature=related>

Esim. 2. Muistovideo (kuvakollaasi)

The image shows a YouTube video player interface for a memorial video. The video content is a black screen with white text in a cursive font. The text reads: "Melinda Marie Evans" followed by "November 23, 1975-" and "August 17, 2007". The video player includes a progress bar at 0:03 / 4:02, a volume icon, and a settings icon. Below the video, there are interaction buttons: "Like", "Add to", "Share", and a flag icon. The video has 11,027 views and 10 likes, 0 dislikes. The uploader is identified as "melmark726" and the video was uploaded on August 24, 2007. The video title is "Melinda funeral video".

Memorial video

melmark726 Subscribe 16 videos ▾

*Melinda
Marie Evans
November 23, 1975-
August 17, 2007*

0:03 / 4:02

Like + Add to ▾ Share

11,027

Uploaded by [melmark726](#) on Aug 24, 2007

Melinda funeral video

10 likes, 0 dislikes

<http://www.youtube.com/watch?v=VINmXH5A6Lo>

Esim 3. Virtuaalimaailmojen yhteisölliset tilat

Esim 3. Muistosivu muistomerkkisivustolla

LAST-MEMORIES.COM
MEMORIAL SITE

Latest websites | ary 27 || Donald Nelson - February 27 || Sherry Ezzell - February 27

Search
last name
Advanced search

Create Website
Create Death notices
Features
Grief Resources
Forum
FAQ
Terms of Use
Membership
Donation

Creating a online memorial website dedicated to your dearest is a wonderful opportunity to pay them an honour, giving you the chance to share the memories of your dearest with our friends and relatives.

The Memorial Website www.last-memories.com provides largest pool of online memorial services on the market. We offer most reliable online memorial services. Our Family Tree, Memorial Book or Memorial Video can be put among the most beautiful services we provide our users with. [Example](#)

RECENT MEMORIALS

5271
Memorial websites

CREATE MEMORIAL

First name:
Last name:
Name of website:
Continue ...

TESTIMONIALS

Thank you so much for making this website. We were able to give our son a tribute for all to enjoy. We can keep it forever as he is forever in our hearts... God bless you!
- Mark -

Latest candles

02/27/2008
Edna Delgado's Memory
Hi Edna, whenever I need a smile-I look at your beautiful pictures. I light the candle in memory of your beautiful
[Visit site](#)

734
Death notices

REAL LIFE A human fate is sometimes too tough to bear. [read more...](#)

CUSTOM SUBPAGES Create independent subpages and link them to your memorial. [read more...](#)

FEATURES

- ✦ Create an unique **Memorial Website**
- ✦ Get a website address of your choice
- ✦ Create your own **Custom Subpages**
- ✦ **Adjust the style** of your online memorial website according to your own imagination
- ✦ Create extraordinary **Family Tree**
- ✦ Write a life story of your dearest person
- ✦ Create **Photo Albums**, Add unlimited photos
- ✦ Add video and audio records
- ✦ Receive beautiful **Memorial Video**
- ✦ Create **Memorial Book** and take a hard copy of your website wherever you go
- ✦ Easy-to-use editing system
- ✦ Create **In Memory Of Donation**

All this and much more we offer you for FREE. [See All Features](#)

OTHER MEMORIAL SERVICES

MEMORIAL VIDEO INCLUDED FOR FREE
Commemorate lives of loved ones in beautiful way, show their lives in Memorial Video

FAMILY TREE INCLUDED FOR FREE
Create stunning Family Tree of your dearest, add ancestors, descendants, upload their pictures and more...

MEMORIAL BOOK INCLUDED FOR FREE
Want to have your memorial in the bookshelf? Make a beautiful Memorial Book (hard-copy of Memorial Website)

W3C XHTML 1.0 CSS

Pets-Memories.com
Online memorials for your pets

Home | Create Website | Forum | FAQ | Terms of Use | Terms of Service | Membership | Donation | Privacy | Contact Us
Copyright © 2006 - 2007 www.last-memories.com & www.pets-memories.com, Corvile s.r.l. All rights reserved.

Esim 4. muistoblogi

Meidän poikamme poismeno oli niin odottamaton ja järkyttävä että katsoin aiheelliseksi perustaa tuon blogin hänen muistokseen; ammattini johdosta niin kovin monen täytyy saada tietää mitä meille on tapahtunut ja blogin olemassaolo helpottaa asian kertomisessa. Samalla se auttaa heitä jotka eivät poikaamme kunnolla tunteneet tietämään kuinka suuren menetyksen olemme kokeneet. Mutta silti meillä puhutaan pojastamme päivittäin, miehen kanssa kahdestaan ja kaikkien tuttujen ja ystävien kesken. (sähköpostihaastattelu 20.9.2010.)

Esim. 5. Memorialisoitu sosiaalisen median profiilisivu

Deceased users – special requests

IMPORTANT: This form is only for requesting the removal of a deceased person's account or for memorialisation special requests. Unrelated inquiries received through this channel may not receive a response.

Please note, to protect the privacy of our members, we cannot provide anyone with login information for accounts.

Your full name:

Your email address:

The email address you use to log in to your account

Full name on the deceased person's account:

Account email address:

The email that may have been used to create the account

Web address (URL) of the profile for special request or other enquiry:

Please copy and paste the web address (URL) of his/her profile

Relationship to the deceased:

Please select:

Request to Remove Profile, Special Request, or Question:

Please note that we require verification that you are an immediate family member or executor for profile removal or special requests.

Attachment - immediate family member verification:

Death certificate, deceased's birth certificate or proof of authority

no file selected

Additional information:

Submit

Cancel

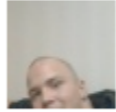

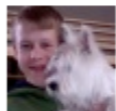

Esim. 6. Muistoryhmät ja - sivut

facebook muistolle

SEARCH FILTERS

- All results
- People
- Pages
- Places
- Groups
- Apps
- Events
- Music
- Web results
- Posts by friends
- Public posts
- Posts in groups

All results

- **Jounin muistolle**
Community · 570 likes Like
- **Taren muistolle**
Teacher · 664 likes Like
- **Wille Henrik Pudaksen muistolle**
Community · 362 likes Like
- **Jani Tepposen muistolle <3 12.11.1990 - 25.10.2009**
Public figure · 251 likes Like
- **Mustanaamion Muistolle**
Community · 65 likes Like
- **Sami Valtosen muistolle**
Community · 87 likes Like
- **Kari Tapion muistolle – Sinivalkoinen ääni sammui 7.12.2010**
Musician/Band · 103 likes Like
- **Ystävien Muistolle**
Community · 30 likes Like
- **Julian muistolle**
Public figure · 26 likes Like
- **Rosi Muistolle <3 <3**
Public figure · 51 likes Like

See More Results ▾

UNINTENTIONAL MEMORIALS

- Tahattomasti memorialisoituneet (edesmenneen tuottamat) materiaalit virtuaalisissa ympäristöissä
 - Blogit, videot, kuvakansiot, kotisivut, musiikki, pelihahmot..
 - Sähköpostit, tekstiviestit, kommentit, tykkäykset..
- Vainajalle kuuluneet esineet/tuottama/omistama materiaali, “spirit of the deceased”
 - virtuaalisuuden vs. materiaalisuuden hämärtyminen
 - haluttomuus esim. poistaa ystävälistalta, poistaa vanhoja viestejä, tekstiviestejä, puhelinnumeroa kännykästä..

Unintentional Memorials

Esim. 1. Edesmenneen blogi

8.7.08

hei kaikille ihanille ihmisille

Minä ajattelin nyt lähteä pois. Ei löydy syytä jäädä tänne. Olette olleet ihania, kiitos. Jami tuossa istuu skannerin päällä ja katsoo tarkkaan mitä teen. Toivon että joku ihana ihminen ottaa ja pitää Jamista huolta. Hän on maailman paras kissapoika. Arka mutta ihana. Silitän häntä juuri. Tiedän hänen edellisen emäntänsä kuolleen ja Jami joutui viettämään pari vuorokautta kuolleen emäntänsä kanssa. Toivon ettei nyt käy niin. Toivon että tyttäreni hoitaa Jamille uuden kodin. Niin hän tekeekin, tiedän sen. Laitoin juuri Jamille Extra-annoksen ruokaa, jonka hän otti iloisena vastaan.

Lähetänyt klo [150 kommenttia](#)

Esim. 2. Reaaliaikaista kriisiviestintää Facebookissa

Kun perustin sivun, sen oli tarkoitus olla vain sairaala-ajan kriisiviestinnän väline. Muuta en siinä vaiheessa halunnut edes ajatella, kuin että jonain päivänä hän itse luettuaan tekstit, poistaisi foorumin tarpeettomana. Ajattelin myös että se voisi toimia kuntoutumisen välineenä, kun hän näkisi kuinka monet ihmiset hänestä välittävät ja häntä kannustavat.

(sähköpostihaastattelu, 12.4.2011)

Unintentional Memorials

- Kuvat edesmenneestä erityisen tärkeitä (esim. Facebookin kuvakansiot)
 - kuvia käydään kommentoimassa esimerkiksi vuosipäivänä
 - keskustelupaikkoja

Yksityinen suru, julkinen tila

*Aluksi vierasti sitä kovin, koska katson surun ja suremisen olevan intiimi ja henkilökohtainen asia. Nyttemmin suhtaudun asiaan jo ymmärtäväisemmin. Silti en tiedä miten itse toimisin, suremisen kohdalla. Muiston kunnioittaminen on helpompaa, vaikka siinä pitää muistaa säilyttää arvokkuus ja aitous. Toisinaan on tuntunut, että tässä myös verkko tarjoaa performanssipaiikkaa, siksi se ei aina ole tuntunut aivan korrektilta.
(kyselyvastaus 7.5.2011, nainen 48v.)*

Yksityinen suru, julkinen tila

Nykyään aivan normaalia, eikä siinä ole mitään väärää, kunhan muistelu ja virtuaalinen sureminen on aitoa, eikä loukkaa ketään. Monille internet on helpompi tapa ilmaista itseään, sillä kirjoittaessa tunteenpurkaukset eivät haittaa, ja muilta saatu rohkaiseva tuki voi auttaa hyvinkin paljon, ellei surevalla ole läheisiä joille puhua. (nainen 18v., kyselyvastaus 22.2.2011)

Yksityinen suru, julkinen tila

*Seka etta. Tai haitannut ja haitannut, valilla on liiankin helppo upota takaisin siihen aikaan kun hän oli elossa. Toisaalta etenkin nyt, kun olen pallon toisella puolella, on mukavaa, etta niita vanhoja kuvia ja juttuja voi selata kun silta tuntuu. Alunperin muistoryhma oli tarkoitettu (ainakin omassa paassani) lahimmille kavereille ja oli melkoinen yllatys etta jassenmaara ylitti 400 ellen vaarin muista, alle kahdessa viikossa. Tottakai se tuntuu tietylla tavalla hyvältä, kun tietaa, etta muutkin kaipaa.
(kyselyvastaus 4.12.2010, mies 24v.)*

Modernit kuolemansymbolit

- Hautausmaat vainajan fyysinen sijainti, mutta ei kuitenkaan vainajan persoonallisuuden sijainti
- Persoonallisuuden/muiston korostuminen
- Sekularisoituneet rituaalit
- 1900-luvulla vainajan autonomia
- 2000-luvulla surevan autonomia

Oik.: steela kengäntekijän symboleilla, Archaeological museum, church of the Carmo, Lisbon.

Lapsen hauta Mount Auburn hautausmaalla, Cambridge,
Massachusetts.

Kuva: Tuntematon, Tamere.

<http://www.cartinafinland.fi/fi/picture/101701/%C4idin+hauta.html>

Kuva: Anne Saarinen, Turku

Nykyajan symboliikka

- Uudet ja nykyaikaiset symbolit tuomitaan helposti “vääriksi” tai “epäsopiviksi”
- Rikkovat perinteisiä käytäntöjä
- Usein moraalikysymys
 - Kuka säätelee? Kenen määrittämää?
- (Hautaus)symboliikka aina aikansa ja kulttuurinsa kuva

Fantasia-arkut, Ghana.

Kuva:

http://www.oddee.com/item_96472.aspx

<http://mytimemattersblog.com/wp-content/uploads/2011/08/biker-tombstone.jpg>

<http://mytimemattersblog.com/wp-content/uploads/2011/08/the-ultimate-it-computer-desk-tombstone.jp>

Epäsopiva suru?

- Surun esittäminen aina kulttuurisesti säänneltyä
 - Kuka saa surra? Miten? Missä? Kuinka kauan? Mikä on surua?
- Tietoteknologian avulla luodut ihmissuhteet avanneet erilaisen tavan kommunikoida, luoda ja ylläpitää ihmissuhteita
 - Puoliso? Sukulainen? Ystävä? Kaveri? Tuttu?
 - Facebook-ystävä? Facebook-tuttu? Blogi-tuttu?
 - Ketä on sopivaa surra?

Roolipeliä vai oikeaa elämää?

- ”Internet ei ole oikeaa elämää”
- “Tietokonepelit tekevät agressiivisia nuoria”
- “Tietokonepelit eivät opeta mitään oikeasta elämästä”
- “Tietokone on ajanhukkaa”
- “Netissä sureminen on vain yksinäisille/kiireisille/liikuntarajoitteisille”
- “Netissä sureminen on vain nuorisolle, jotka ovat kiinni netissä muutenkin”
- “Aito välittävä ihminen ei koskaan korvaa nettiä”
- “Oikea kynttilä aina oikea vaihtoehto”

Roolipeliä vai oikeaa elämää?

- Tekeekö fyysinen aistimus kokemuksen autenttiseksi?
 - vrt. unet, “väärät hälytykset”
 - “Mehu onkin maitoa”
- WoW ja Second Life: keino toteuttaa erilaisia identiteettejä, ”as it should be”?

Virtuaalipresenssi ja “Online face”

They [virtual memorials] can be important for some, and they most certainly can be helpful. Especially in the cases when the deceased is an "online face", someone known mostly (or "only") virtually/online. Makes sense to have the memorial / mourning in the same surrounding, with the same people who can (also) share the sense [of] loss.
(Ilkka, query answer 20.12.2010).

Arjen rituaalit

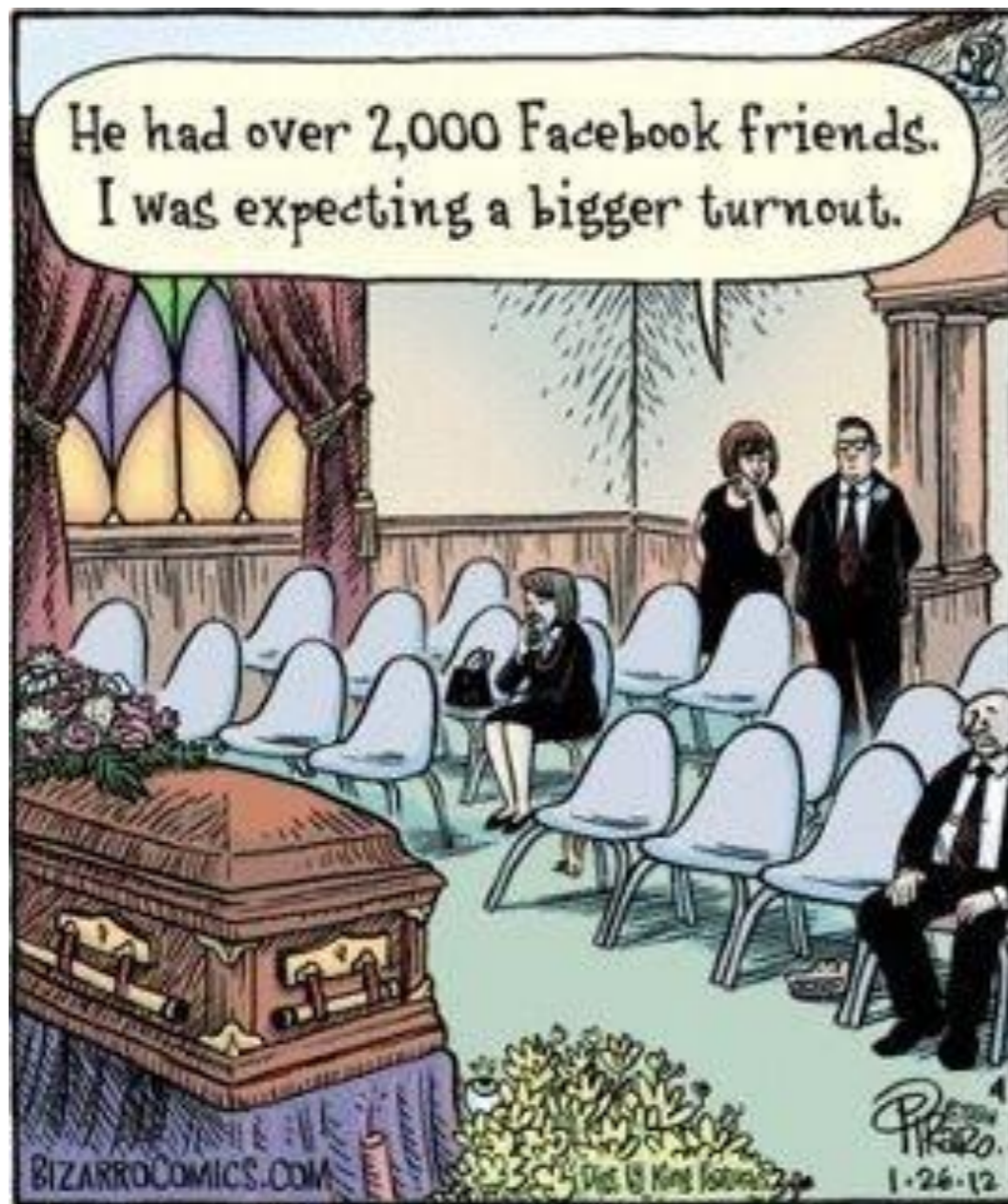
- Kunnioittamis- ja suremisrituaaleista tulee osa arkipäivän rutiineja, arjen rituaaleja
- **Imagined dialogues:** edesmenneelle kirjoitetaan viestejä muistosivuilla
- **Ritualistic monologues:** rituaalinomainen monologikirjoittaminen (esim. omista tunteista, päivän askareista, ajatuksista, muistoista, usein kuvitellulle yleisölle)
- Keeping somebody (visible) in your online social group becomes also a statement and an act of honoring itself

Kuolemanrituaalien neomodernisaatio

- Virtuaalitekniologia on tarjonnut uuden työvälineen ylläpitää sosiaalista ja yhteisöllistä vuorovaikutusta surun ja menetyksen hetkellä
- Emphasizing the autonomy of the dying is a neomodern act (Walter, 1994, 47-65) and harnessing virtual technology to death rituals has enabled the autonomy of the bereaved
- Virtuaaliset muistomerkit eivät siis ole korvaamassa, vaan...

Kuolemanrituaalien neomodernisaatio

- Virtuaalitekniologia on tarjonnut uuden työvälineen ylläpitää sosiaalista ja yhteisöllistä vuorovaikutusta surun ja menetyksen hetkellä
- Emphasizing the autonomy of the dying is a neomodern act (Walter, 1994, 47-65) and harnessing virtual technology to death rituals has enabled the autonomy of the bereaved
- Virtuaaliset muistomerkit eivät siis ole korvaamassa, vaan elvyttämässä aikaisempia käytäntöjä uuden teknologian avulla.

Kiitos!

anna.haverinen@utu.fi

<http://bittiavaruuteen.wordpress.com>
www.kuolemantutkimus.com